

JOHN W. CELL: *British Colonial Administration in the Mid-Nineteenth Century: The Policy-Making Process*. London, Yale University Press, 1970. xiv, 344 s. 90 sh.

Indtil kort efter Krimkrigens udbrud lå den politiske kontrol med den britiske hær og de britiske kolonier i hænderne på een mand, the Minister for War and Colonies – af onde tunger undertiden omdøbt til »the Minister at War with all the Colonies«.

I administrativ henseende var forholdet dog knap så urimeligt, som det umiddelbart kunne se ud. I virkeligheden havde der allerede i lang tid eksisteret et reelt selvstændigt War Office og Colonial Office; og opsplittningen i to ministerposter i 1854 var således blot en noget sen formalisering af en forlængst stedfunden udvikling.

Alligevel lå der en klar kritik bag den respektløse betegnelse, ihvertfald når forholdet mellem moderlandet og den enkelte koloni blev anskuet ude fra de oversøiske områder. *British Colonial Administration* undersøger på et centralt område relationerne imellem London og kolonierne; og professor Cell's resultater synes at kunne underbygge en plædering for frifindelse af de skiftende koloniministre i tidsrummet mellem 1830 og 1870.

Det bevarede materiale til belysning af det britiske imperiums historie i det 19. århundrede er grænseløst stort. Det er da også karakteristisk for størstedelen af den eksisterende litteratur, at den enkelte forskningsindsats præges af en – i sagens natur forståelig – afgrænsning. Som oftest er undersøgelserne indsnævrede til at omfatte en relativt kort periode, en enkelt institution, et begrænset geografisk område eller et særligt udvalgt aspekt; og en meget betydelig del af litteraturen er af biografisk karakter. Det er endvidere symptomatisk for materialesituationen, at problemerne som oftest er blevet anskuet enten fra London eller fra den enkelte koloni, med de evidente farer for ensidighed og utilstrækkeligt overblik, som en sådan indsnævring indebærer.

Trods de indvendinger, der kan rettes mod en stor del af denne litteratur, foreligger der ikke desto mindre en omfattende og værdifuld forskning i form af bøger, artikler og upublicerede akademiske afhandlinger; og denne forskningsindsats har været en forudsætning for, at den her anmeldte undersøgelse overhovedet har kunnet gennemføres – et forhold, forfatteren da også selv er den første til at understrege.

Den amerikanske historiker har været fascineret af det hyppigt – oftere implicit end explicit – formulerede spørgsmål: »Who ran the British Empire?«; og han søger at besvare spørgsmålet ved hjælp af en analyse af den politiske beslutningsproces. Med udgangspunkt i en forbilledlig redegørelse for administrationens opbygning og funktion henholdsvis i London og ude i kolonierne koncentrerer han sin analyse omkring periodens centrale tema: koloniernes krav om »responsible government«, og Londons reaktion herpå. Her er indledningsvis tale om en velkommen understregning af dette begrebs meget løse karakter. Forfatteren demonstrerer overbevisende, hvorledes begrebet i kolonierne fortolkedes forskelligt, afhængig af tidspunkt, sted og engagement; og han viser yderligere, hvorledes den engelske regering på intet tidspunkt principielt afviste kravet, men alene søgte at forbeholde sig sin ret til at bestemme – eller må-

ske snarere sin ret til at tage stilling til – spørgsmålet om tidspunkt og indhold. Han konkluderer, at Colonial Office ikke formåede at kontrollere udviklingen på dette væsentlige punkt. Det besad kun få reelle magtmidler; og det ønskede ikke at anvende dem over for kolonierne. Formelt fastholdt det princippet om, at tildeling af »responsible government« måtte forudsætte, at vedkommende koloni havde nået en vis politisk og økonomisk modning. Reelt var hastigheden og omfanget af den engelske regerings indrømmelser imidlertid ikke afhængig af en sådan vurdering, men derimod af den styrke, med hvilken den enkelte koloni formåede at gøre sine ønsker gældende i London.

Forfatteren må derfor konkludere, at »no one 'ran' the British Empire«. Der var tværtimod tale om en intim vekselvirkning imellem London og samtlige kolonier; en lang række faktorer inden for og uden for imperiet påvirkede beslutningsprocessen; og tilsammen betingede de den fundamentale omdannelse af imperiet, der fandt sted inden for mindre end fyrretyve år, og hvorved kolonierne fra at være overvejende guvernørstyrede områder udvikledes til selvstændige politiske og økonomiske enheder med dominionstatus.

I to ekskursioner demonstrerer forfatteren til slut mangfoldigheden i den politiske beslutningsproces. I et case study over forsøgene på at etablere en telegrafforbindelse til Indien i årene 1855-1861 analyserer han interaktionen imellem så forskellige institutioner som Foreign Office, India Office, War Office, Colonial Office, the Treasury og Admiralitetet; og han understreger her the Treasury's dominerende indflydelse. I en analyse af annektionen af Lagos i Vestafrika i 1861 påviser han overbevisende farerne ved en for snæver geografisk afgrænsning af et undersøgelsesobjekt. I dette tilfælde ville en indsnævring af problemet til aksen London-Lagos have tilsløret det forhold, at annektsionen repræsenterede en foreløbig kulmination på en engelsk-fransk konflikt om franske vestindiske plantageejeres adgang til at importere billig arbejdskraft fra Britisk Indien.

British Colonial Administration er et centralt værk om et centralt emne. Dets store værdi ligger ikke alene i at bane vej gennem, hvad der tidligere har været et vildnis, men også i at pege på en række væsentlige, endnu uløste problemer. Anmelderen kan kun tilslutte sig en anden – og mere kyndig – læsers vurdering: »This is a masterful work, one of great importance, conceived with intelligence, designed with care, and brought to conclusion with grace.«

OLE FELDBÆK

SVERKER OREDSSON: Järnvägarna och det allmänna. Svensk järnvägspolitik fram till 1890. Bibliotheca Historica Lundensis XXIV. Lund, Glerups, 1969. 336 s. 1 kortbilag.

Jernbanehistorie har været på mode i det seneste tiår i en lang række lande. Væsentlige aspekter af især den økonomiske betydning af de store jernbaneanlæg i det 19. århundrede er blevet belyst gennem omfattende monografier, et forhold der ikke mindst må ses på baggrund af den interesse, der inden for økonomisk teori har været for at få et nærmere kendskab til, hvorledes investeringer i infrastrukturen påvirker den økonomiske udviklings forløb.

Herhjemme har denne tendens ikke hidtil sat sig spor i større undersøgelser,